

# Ylýas — Sekizinji San

## Ýeriho

Jeff Pippenger

2023-10-09

Gadymy göni manydaky Ysraýylyň başlangyjynda hem-de häzirki zaman ruhy Ysraýylyň başlangyjynda, Gyzyly deňziň geçelgesinde, soňra bolsa beýik lapykeçlikde, ahyrsoňy in soňky synaga gelip ýeten yzygiderli ösüşli synaglaryň bir hatary başlandy. Sanlar kitabynda we Millerit taryhynda şol in soňky synagyň şowsuz tamamlanmagy çöl içindeki sermenip gezmegiň başlangyjyny alamatlandyrýar.

“Dört yüz ýyl boýy imansyzlyk, närazylyk we pitne gadymy Ysraýyly Kengan ýurduna girmeginden mahrum etdi. Şol bir günäler häzirki Ysraýyly asmanyň Kengan ýurduna girmegini gijikdirdi. Bu iki ýagdaýyň hiç birinde-de Hudaýyň wadalarynda kemçilik bolmandy. Eýsem, Rebbiň Öz halkydygyny ykrar edýänleriň arasyndaky imansyzlyk, dünýewilik, özüni bagyş etmezlik we agzalalyk bizi bu günä we hasrat dünýäsi içinde şeýle köp ýyllap saklap gelen zatdyr.

“Ysraýyl ogullary ýaly, boýun egmezlik sebäpli bu dünýäde ýene köp ýyllap galmaly bolmagymyz mümkin; ýöne Mesihini hatyrasyna, Onuň halky özleriniň nädogry hereketleriniň netijesini Hudaýa ýüklemek bilen günä üstüne günä goşmaly dälär.” Evangelism, 696.

Gadymy Ysraýylyň taryhynyň ahyrynda-da, başlangyçdaky ýaly, gadymy hakykatdaky Ysraýylyň Bawylonda ýesirlige alnyp gidilmegi bilen tamamlanan başgançaklaýyn synag prosesi bolupdy. Häzirki ruhy Ysraýylyň ahyrynda-da olar hem başgançaklaýyn synag prosesine düş gelerler. Şol proses Ýekşenbe günü baradaky kanun wagtynda Laodikiýaly Adventistleriň agdarylmagy bilen tamamlanýar. Gadymy Ysraýyl bilen bolşy ýaly, häzirki Ysraýyl hem ruhy Bawylon tarapyndan ýesirlige alnyp gidiler.

1798-nji ýylda pygamberlik taýdan başlanan we 1863-nji ýylda resmi taýdan tamamlanan Millerit hereketi, 1989-njy ýylda başlanan hem-de adamzat üçin synag möhletiniň ýapylmagy we Mesihini Ikinji Gelişi bilen tamamlanýan yüz kyrk dört müňüň hereketiniň nusgasy bolup durýar. Millerit hereketiniň tamamlanmagy bilen üçünji perişdäniň gudratly hereketiniň gelmeginiň arasynda, kanuny taýdan hasaba alnan Laodikiýa Ýedinji Gün Adventist buthanasynyň taryhy ýerleşýär.

“Sinai bilen Kadeşiň, Kengananyň araçäklerindäki, arasynda bary-ýogy on bir günlük ýol bardy; buludyň ahyrsoňy öňe tarap hereket etmek üçin alamat bermegi bilen, ysraýyl goşunlary şol görkli ýurda tiz wagtda girjekdiklerine bolan umyt bilen ýene-de ýoluny dowam etdirdiler. Ýehowa olary Müsürden çykaryp getirmekde gudratlar görkezdi; indi bolsa, Ony özleriniň Hökümrany hökmünde kabul etmäge resmi äht baglaşyp, Beýigiň saýlanan halky hökmünde ykrar edilenlerinden soň, nähili bereketlere garaşyp bilmezlerdi?” Ata-babalar we pygamberler, 376.

Olaryň gysga sapary ynamsyzlyklary we boýun egmezlikleri sebäpli kyrk ýyla uzady. Eger olar gulçulykdan güýçli halas edilişlerine daýanýan imany ýüze çykarsalardy, tiz wagtda Iordan derýasyndan geçip, Wada Berlen Ýere girerdiler. Şondan soň olaryň ilkinji päsgelçiligi, soňra Ýeşuwanyň üstlenen şol bir päsgelçiligi bolardy. Kyrk ýyldan soň göni manydaky Ysraýyl çölden çykyp Wada Berlen Ýere girdi, we Ýeriho olaryň ilkinji ädimi boldy; ol ynanýan her bir adam üçin gutulyşa alyp barýan Hudaýyň güýjüniň nyşany bolup durýar. Ýeriho, şeýle hem, 1863-nji ýylda Millerit hereketiniň ýüzbe-ýüz bolmaly bolan işiniň nyşanydyr, emma olar çölün içine yza çekildiler. Ylýasyň nyşanlylygy Ýeriho nyşanlylygy bilen gönüden-göni baglanyşyklydyr, we Ylýasyň Ýeriho bilen taryhy baglanyşygyny göz önünde tutmak öwredijidir.

Omriniň eden beýleki işleri we görkezen gudraty Ysraýyl patyşalarynyň taryhlary kitabynda ýazylygy dälmidir? Omri atalary bilen ýatdy, Samariýada jaýlandy; onuň ýerine ogly Ahap patyşalyk etdi. Ýuda patyşasy Asanyň otuz sekizinji ýylynda Omriniň ogly Ahap Ysraýyl üstünden patyşalyk etmäge başlady; Omriniň ogly Ahap Samariýada Ysraýyl üstünden ýigrimi iki ýyl patyşalyk etdi. Omriniň ogly Ahap Rebbiň nazarynda özünden öňküleriň hemmesinden beter ýamanlyk etdi. Nebadyň ogly Ýaroboamyň günälerinde ýöremegi ýeňil zat ýaly görüp, Sidonlylaryň patyşasy Etbagalyň gyzy Iýezabeli aýal edip aldy-da, gidip Baýala gulluk etdi we oňa sežde etdi. Samariýada guran Baýal ybadathanasynda Baýal üçin gurbanlyk sypasyny galdyrdy. Ahap buthana bagyny-da ýasady; Ahap özünden öňki Ysraýyl patyşalarynyň hemmesinden beter Ysraýyl Hudaýy Rebbi gazaplandyrmak üçin iş etdi. Onuň günlerinde beýtelly Hiýel Ýerihony gurdy: onuň binýadyny ilkinji ogly Abiramnyň üstünde goýdy, derwezeleri bolsa kiçi ogly Segubyň üstünde dikdi; bu Rebbiň Nunyň ogly Ýeşuwa arkaly aýdan sözüne görä boldy. Gilgat ilatyndan bolan tişbeli Ylýas Ahaba şeýle diýdi: „Öňünde durýan Ysraýylyň Hudaýy Reb diridir, şu ýyllarda meniň sözüme görä bolmasa, ne çyg düşer, ne-de ýagys ýagmaz“. 1 Patyşalar 16:27–17:1.

Ylýas pygamberiň Karmel dagynda Ahabyň we Izebeliň hudaýlary bilen bolan garşylaşygy, Ysraýylyň demirgazyk patyşalygynyň ýedinji patyşasynyň ýüz dönderişine jogap bolupdy; ol patyşa «özünden öň bolan Ysraýyl patyşalarynyň ählisinden beter Reb Ysraýyl Hudaýyny gazaplandyrmak üçin iş etdi». Şol bölekäki “gazaplandyrmak” sözi, Sanlar kitabyň on dördünji babyndaky onunjy synag bilen alamatlandyrylan “gazaplandyryş gününe” salgylanmadyr. Ahabyň Hudaýy gazaplandyrmagy, Sanlar kitabyň on dördünji babyndaky on içalyň ýaman habary netijesinde ýüze çykan on synagyň in soňkusyny aňladýardy. Şonuň üçin bu, Millerit hereketi üçin in soňky synagy we ýüz kyrk dört mün üçin in soňky synagy aňladýar.

Şonuň üçin-de, Mukaddes Ruhynyň aýdyşy ýaly: «Şu gün onuň sesini eşitseňiz, çöldäki synag gününde, gaharlandyryşdaky ýaly, ýürekleriňizi galtatmaň». Ýewreýler 3:7, 8.

Ahabyň şekillendirýän pygamberlikdäki «öjükdiriliş gününde» pygamber Ylýas zerur bolsa, Hudaýyň Öz halkynyň gatnaşýan günälerinden toba etmegi üçin Ysraýylyň üstüne höküm-jesalary getirmegini dileg etdi.

Ysraýyl halky kem-kemden Hudaýdan gorkusyny we Oňa bolan hormatyny ýitiripdi; ahyrynda Ýeşuwanyň üsti bilen gelen Onuň sözi olaryň önünde hiç bir agrama eýe bolmady. “Onuň [Ahabyň] günlerinde beýtili Hiel Ýeriho şäherini gurdy; ol onuň düýbünü ilkinji ogly Abiram

bilen goýdy we derwezelerini kiçi ogly Segub bilen dikdi — Rebbiň Nunyň ogly Ýeşuwa arkaly aýdan sözüne görä.”

Ysraýyl dönüklige ýüz urup barýarka, Ylýas Hudaýa wepaly we hak pygamber bolup galdy. Ol, ynamsyzlygyň we wepasyzlygyň Ysraýyl ogullaryny Hudaýdan çalt aýryp barýandygyny göreňde, onuň wepaly jany juda gam-gussa düşdi, we ol Hudaýyň Öz halkyny halas etmegi üçin doga etdi. Ol Rebbe ýalbardy: günä edýän halkyny bütinleý taşlamasyn, ýöne zerur bolsa höküm-sudlar arkaly olary toba gelmäge oýarsyn we günäde has hem öňe gitmäge ýol bermesin, şeýlelikde Onuň gaharyny getirip, bir millet hökmünde olary ýok etmegine sebäp bolmasyn.

Rebbiň habary Ylýasa Ysraýylyň günäleri sebäpli çykarylan hökümleriniň paş edilmegini Ahaba ýetirmegi buýrup geldi. Ylýas Ahabyň köşgüne ýetýänçä gije-gündiz ýol ýöredi. Ol özüne kabul edilmegini soramady we resmi taýdan ygylan edilmegine-de garaşmady. Ahap üçin bütinleý garaşylmadyk ýagdaýda, Ylýas adaty pygamberleriň geýýän gödek egin-eşiklerinde Samariýanyň haýran galan patyşasynyň önünde peýda boldy. Ol çakylyşsyz şeýle duýdansyz gelşi üçin ötüňç hem soramady; gaýtam, ellerini asmana galdyryp, asmanlary we ýeri ýaradan diri Hudaýyň ady bilen Ysraýylyň başyna injek hökümleri dabaraly görnüşde tassyklady: “Meniň sözüme görä bolmasa, bu ýyllarda ne çyğ düşer, ne-de ýagys.”

“Ysraýylyň günäleri sebäpli Hudaýyň hökmlerine degişli bu sarsdyryjy ýazgarmak, dinden çykan patyşanyň üstüne ýyldyrym urşy ýaly inip geldi. Ol haýranlykdan we gorkudan ysmaz ýaly bolup göründi; we haýran galmasyndan özüni dürsäp ýetişmäňkä, Ylýas öz habarynyň täsirini görmäge-de garaşman, nähili duýdansyz gelen bolsa, şonça-da duýdansyz ýitip gitdi. Onuň işi Hudaýdan gelen bela sözünü aýtmakdy, we ol dessine çekildi. Onuň sözi asmanyň hazynalaryny gulplapdy, we olary täzededen açyp biljek ýeke-täk açar hem onuň sözi bolupdy.”  
Testimonies, volume 3, 273.

Ysraýyl Ýeşuwanyň olara butparaz halklar bilen gatnaşmazlygy we Ýerihony hiç wagt gaýtadan gurmazlygy berk tabşyrandygyny unudypdy. Ýerihonyň söweşi Hudaýyň gudratynyň beýik bir beýany hem-de Öz halkyny Wada Berlen Ýere alyp barmak baradaky Hudaýyň wadasynyň nyşany bolan hem bolsa, Ýerihonyň özi bilen baglanyşykly bir günä, bir nälet we bir gutulyş hem bardy. «Günä» Ýerihonyň baýlygyna we täsirine göz dikip, olary tamakinlik eden Ahanyň günäsi idi; «nälet» bolsa, Ýerihony gaýtadan gurjak islendik adamyň üstündedi; jelep Rahap bolsa «gutulyşy» aňladýardy. Ahan Bawyllylaryň owadan donuny isleýärdi. Ol öz günäsini gizläp bilerin öýtdi; edil Adam bilen Howanyň injir ýapraklaryndan tikilen egin-eşik bilen öz günälerini gizlemäge synanyşyşy ýaly. Ahan Ýerihonyň aňladýan abadançylygyny isleýärdi, we ol Bawyl bilen baglanyşykly bolmagy arzuw edýärdi.

Ýeriho dünýä üçünji perişdäniň habaryny ýetirmegiň işiniň nyşany hökmünde öňe sürülýär, emma ol dünýäni söýmek we oňa bil baglamak günäsi barada bir duýduryşy hem özünde saklaýar. Ýeriho nyşany, şeýle hem, Ýerihony täzededen gurmaga garşy aýdylan bir näleti özünde jemleýär; Rahab bolsa üçünji perişdäniň gaty sesli çagyryşy ygylan edilende heniz hem Wawilonda bolup, ol ýerden çykýanlary aňladýar.

Ylýasyň wepaly jany gam-gussa batdy. Onuň gahary turdy, we ol Hudaýyň şöhraty ugrunda gabanjaňdy. Ol Ysraýylyň gorkunç ýüz dönderişe çümenini gördi. Hudaýyň olar üçin eden beýik işlerini ýadyna salanda bolsa, ol gaýgy we haýran galmakdan dolup-daşdy. Emma bularyň bary halkyň aglabasy tarapyndan ýatdan çykarylypdy. Ol Rebbiň huzuryna bardy we jany hasratdan gysylgan halda, eger gerek bolsa hökümler arkaly Öz halkyny halas etmegini Ondan ýalbaryp sorady. Ol Hudaýdan nankör halkyndan şeh we ýagyşy, asman hazynalaryny, saklamagyny ýalbaryp sorady, şeýlelikde ýüz dönderen Ysraýyl ýer ýüzüni suwarmak, baýlaşdyrmak we bol hasyl getirtmek üçin öz hudaýlaryna, altyndan, agaçdan we daşdan edilen butlaryna, güne, aya we ýyldyzlara biderek garaşsyn. Reb Ylýasa Onuň dogasyny eşidendigini we halky toba edip Özüne dolanýança, şeh bilen ýagyşy olardan saklajakdygyny aýtdy.

Hudaý Öz halkyny, daş-töweregindäki butparaz milletler bilen gatysmakdan aýratyn gorapdy, olaryň ýürekleri duzaga düşürilmesin diýip; çünki in gymmatly we özüne çekiji görnüşde bezelen baglyklar we mukaddes ýerler, ybadathanalar hem-de gurbanlyk sypalary, duýgulary ýoýup, halkyň aňynda Hudaýyň ornuny başga zatlaryň almagy üçin düzülipdi.

“Ýeriho şäheri in çenden çykýan butparazlyga bagyş edilipdi. Onuň ýaşajylyary örän baýdylar, emma Hudaýyň özlere beren ähli baýlyklaryny öz hudaýlarynyň sowgady hasap edýärdiler. Olar altyn-kümşe bolçulyk bilen eýediler; ýöne Siliň ön ýanyndaky adamlar ýaly, olar bozulypdylar we küpür aýdýardylar, özläriniň erbet işleri bilen gökleriň Hudaýyny masgaralap, gaharyny getirýärdiler. Hudaýyň hökmleri Ýeriho garşysyna oýandy. Ol bir gala bolupdy. Emma Rebbiň goşunyň Serdarynyň Özi asmandan gelip, şäheriň üstüne ediljek hüjümde asman goşunlaryna ýolbaşçylyk etdi. Hudaýyň perişdeleri äpet diwarlary tutup, olary ýere ýykdylar. Hudaý Ýeriho şäheriniň näletlenmelidigini we Rahap bilen onuň öý halkyndan başga hemmeleriniň heläk bolmalydygyny aýdypdy. Bular Rebbiň ilçilerine Rahabyň eden ýagşylygy sebäpli halas edilmelidiler. Rebbiň halka aýdýan sözi şeýle boldy: ‘And ye, in anywise keep yourselves from the accursed thing, lest ye make yourselves accursed, when ye take of the accursed thing, and make the camp of Israel a curse, and trouble it.’ ‘And Joshua adjured them at that time, saying, Cursed be the man before the Lord, that riseth up and buildeth this city Jericho: he shall lay the foundation thereof in his first-born, and in his youngest son shall he set up the gates of it.’”

Hudaý Ýeriho babatda örän anyk görkezme berdi, halkyň şol ýerde ýaşajylyaryň sežde eden zatlaryna höweslenip, ýürekleriniň Hudaýdan sowulmazlygy üçin. Ol Öz halkyny in berk buýruklar bilen gorady; emma, Ýeşuwanyň dili bilen Hudaý tarapyndan berlen şol dabaraly tabşyryga garamazdan, Akan ol buýrugy bozmäge het etdi. Onuň tamakinligi ony Hudaýyň el degirmegi gadagan eden hazynalaryndan almaga iterdi, çünki olaryň üstünde Hudaýyň näleti bardy. Şol bir adamyň günäsi sebäpli Hudaýyň Ysraýyly duşmanlarynyň önünde suw dek ejiz boldy.

Ýuşa we Ysraýylyň ýaşululary agyr musallat içindedi. Reb Öz halkyna gaharlananlygy sebäpli, olar Hudaýyň sandygynyň önünde in çuň pesgöwünlilik bilen ýere ýykylyp ýatdylar. Olar Hudaýyň önünde doga edip, agladylar. Reb Ýuşa şeýle diýdi: «Turuwer; näme üçin ýüzün aşak şeýle ýatyrýň? Ysraýyl günä etdi, Men olara buýran ähtimi-de bozdylar; hatda näletlenen

zatdan alypdylar, ogurlapdylar, aldaw edipdiler, ony öz zatlarynyň arasyna-da goýupdylar. Şonuň üçin Ysraýyl ogullary duşmanlarynyň önünde durup bilmediler, eýsem duşmanlarynyň önünde yzlaryna döndüler; çünki olar näletlenendirler. Araňyzdan näletleneni ýok etmeseňiz, Men indi mundan beýläk siziň bilen bolmaryn».

«Maňa şeýle görkezildi: Hudaý bu ýerde Özüniň tabşyryklaryny tutýan halky diýip ykrar edýänleriň arasynda günä nähili garaýandygyny suratlandyrýar. Gadymy Ysraýyl ýaly, Onuň gudratynyň ajaýyp ýüze çykmalaryna şaýat bolmak bilen Hudaý tarapyndan aýratyn hormatlananlar, hatda şonda-da Onuň açyk görkezmelerini äsgermezlige salmaga het edip bilseler, Onuň gahar-gazabynyň nyşany bolarlar. Ol Öz halkyna boýun egmezligiň we günäniň Özi üçin aşa derejede ýigrençlidigini, olara ýeňil garalmaly däldigini öwretmek isleýär».

Testimonies, 3-nji tom, 263, 264.

Ýeriho baradaky hekaýa zalym we baý şäheriň göze görünýän güýjüne hem şöhratyna bil baglamazlyk barada duýduryşy öz içine alýar. Mukaddes Kitabyň pygamberliklerinde “şäher” patyşalyk diýmekdir, Ahan bolsa Wawilonyň lybasyny aldy. Pygamberlik taýdan lybas häsiýeti aňladýar, şonuň üçin “ahyret günlerinde” Ahanyň wawilon lybasyny gizlemegi ruhy Wawilonyň häsiýetine eýe bolmak baradaky gizlin islegi aňladýar. Ruhy Wawilonyň häsiýeti, ýa-da onuň keşbi, Birleşen Ştatlaryň döwlet bilen ybadathanany birleşdirende kowalaýan zadydyr.

Millerçi hereketiniň ýaşlarynyň Graždan urşuna çagyrylmak mümkinçiligi bilen ýüzbe-ýüz bolup, hem-de guramaçylyk zerurlygyny ykrar edip, şol hereketiň ýolbaşçylary özläriniň hiç haçan özleşmeli bolmadyk baý milleti bilen hukuk taýdan baglanyşdylar. Hatda şol baý ýurduň Konstitusiýasy-da ybadathananyň döwlet bilen baglanyşykly bolmagynyň hiç haçan zerur däldigini göz önünde tutup düzülipdi. Millerçi döwründe bar bolan we şu gün hem bar bolan denominasiýalar bardy; şol denominasiýalaryň käbiri hiç haçan Amerikanyň Birleşen Ştatlarynyň hökümeti bilen hukuk gatnaşyga girmede, we olaryň şeýle gatnaşygy döretmezlik baradaky saýlawy öz degişli ybadathanalaryny guramaklaryna hiç bir babatda päsgel bermedi.

Ýeşuw Jeriko söweşini alyp baranyndan köp wagt soň, Ahabyň döwründe, Akananyň ýüz dönderijiligi we Jerikonyň ýok edilşi baradaky ähli duýduryşlar Hudaýyň ýüz dönderen halky tarapyndan unudylypdy. Ylýas Hudaýa dogra edip, zerur bolsa, Öz halkyny toba getirmek üçin Hudaýyň hökümleriniň amala aşyrylmagyny haýyş etdi. Malaky Köne Ähtiň soňky sözlerini ýazga geçirende, wada Rebbiň dünýäni nälet bilen urmagynyň çäginde goýulýar. Jeriko bilen baglanyşykly nälet, Jerikony täzedan gürjak islendik adamyň üstündedi. Nälet, Akan ýaly, Jeriko bilen baglanyşykly baýlyga we eşretlilige bil baglamak isleýän her kimiň üstündedi. Akananyň “günäsi” Bawil lybasyny geýmek baradaky gizlin, mukaddeslenmedik içki hyjuwy aňladýar. “Nälet” bolsa şol içki hyjuwlary amalda ýerine ýetirmek işine degişlidi.

Milleriň habary öz döwri üçin Ylýas habarydy, Graždan urşy bolsa Ylýas habaryna ýoldaş bolýan hökmleri aňladýardy. Graždan urşunyň ortasynda, 1863-nji ýylda, Ýeşuwanyň muny etjek islendik adama degişli näleti baradaky jikme-jiklikleriň şaýatlyk edişi ýaly, Millerit Adventizmi Ýeriho şäherini täzedan gurdy.

Şol wagt Ýeşuwa olary ant içirip şeýle diýdi: «Ýerihonyň bu şäherini täzedan gurmaga galjak adam Rebbiň huzurynda näletli bolsun; onuň düýbünü ilkinji ogly bilen salar, onuň derwezelerini bolsa iň kiçi ogly bilen gurar». Ýeşuwa 6:26.

Ýeşuwanyň buýrugyndaky “ant içirdi” sözi hem ant, hem näletdir. Ýeşuwanyň buýrugyny bozsaň, näletlenersiň; ant saklasaň bolsa, bereket alarsyň. “Ant içirdi” diýip terjime edilen söz Levitler kitabynda ýigrimi altynjy bapda “ýedi gezek” diýip hem terjime edilýär. Musanyň ant we näleti, Danyýeliň dokuzynjy bapda beýan edişi ýaly, Ýeriho şäheriniň täzedan gurulmagy bilen baglanyşyklydyr.

Hawa, ähli Ysraýyl Seniň kanunyňy bozdy, hatda Seniň sesiňe gulak asmazlyk üçin ýüz öwürüp gitdi; şonuň üçin hem üstümize nälet ýagdyryldy, şeýle hem Hudaýyň hyzmatkäri Musanyň kanunynda ýazylan ant, çünki biz Oňa garşy günä etdik. Daniel 9:11.

Uayt opa: “Hudaý Ýerihon babatda örän anyk talap bildirdi, sebäbi halk ýaşajyklaryň sežde eden zatlaryna maýyl bolup, ýürekleriniň Hudaýdan sowulmagyndan saklanmalydy.” Hudaý Ýerihonyň ýok edilmegini ýerine ýetirmekde örän anyk talap bildirdi; şonuň üçin-de Ahan arkaly aňladylan duýduryş ýazga geçirmekde-de örän anyk talap bildirdi. Ol Ýerihony gaýtadan gurmak bilen baglanyşykly näleti ýazga geçirmekde hem, diwarlaryň ýyklyp düşürilmeginde ulanylan ylahy usullary kesgitlemekde hem seresap boldy.

Bu, Rebbiň goşunyňyň Serkerdesi hökmünde, Ýeriho şäheriniň diwarlaryny ýykyşmak üçin perişdelere görkezme beren hut Isadygy iň gürrüňsizdir; Hudaýyň Sözüniň içinde hiç bir zat tötänden edilmeyär. Emma bu ýagdaýda pygamber aýal bize şeýle diýýär: “Hudaý Ýeriho babatda örän anykdy.” Äht sandygy şäheriň daşyndan ýedi gün göterilip aýlanyldy, pygamberlikde bolsa bir gün bir ýyla deňdir. Bu ýörelge kyrk ýyllyk çöl sergezdanlygynyň başynda hasaba alyndy, şol kyrk ýylyň ahyrynda bolsa olar Ýerihony ýedi günläp gabap aýlandylar.

Ýurdy gözden geçiren günleriňiziň sanyna görä, ýagny kyrk gün üçin her güne bir ýyl hasap edilip, günäleriňizi kyrk ýyl götersiňiz; şonda siz Meniň wadamy geri alşymy bilersiňiz. Sanlar 14:34.

Äht şäheriň daşyndan göterilip aýlanyp gezdirildi, ýedinji günde bolsa ol şäheriň daşyndan «ýedi gezek» aýlanyp geçirildi. Bu, Ýeriho şäheriniň Musanyň ant içişindäki «ýedi gezek» bilen baglanyşyklydygyna iki pygamberlik şaýatlygyny berýär. Hudaýyň äht halky ruhanylardyr, we ýedi ruhany ýedi surnaý çaldy.

Siz hem diri daşlar kimin ruhy bir öý, mukaddes ruhanylyk bolup bina edilýärsiňiz; Isa Mesih arkaly Hudaýa makbul bolan ruhy gurbanlyklary hödürlemek üçin. 1 Petrus 2:5.

Surna öz ýerleşen mazmunyna görä ýa duýduryş habaryny, ýa höküm-jezany, ýa-da mukaddes ýygnaşyga çagyryşy aňladýar. Ahyrzamanda surna garawullar tarapyndan çalynmalydyr; edil öz taryhynda Milleritleriň çalşy ýaly. Ruhanylar Sionyň diwarlaryndaky surna çalyan garawullary aňladýar; olar Hudaýyň halkyna geljek höküm barada duýduryş berýärler, şol bir wagtyň özünde hem şol halky mukaddes ýygnaşyga çagyýarlar.

Sionda surna çalyň we Meniň mukaddes dagymda duýduryş sesi ýaňlansyn; ýurduň ähli ýaşajylary titresin; çünki Rebbiň günü gelýär, ol golaýlap gelendir... Sionda surna çalyň, agyz beklemegi mukaddes ediň, dabaraly ýygnak yglan ediň; halky ýygnap getir, jemagaty mukaddes ediň, ýaşululary üşür, çagalary, emýanleri-de ýygnap getir; goý, öýlenýän ýigit öz otagyndan çykyp gelsin, gelin hem öz hujresinden çyksyn. Rebbe hyzmat edýän ruhanylar eýwan bilen gurbanlyk sypasynyň arasynda aglasynlar-da: «Eý Reb, Öz halkyňy bagyşla, Özüňe miras bolanlary masgaraçylyga goýberme, bütperä halklar olaryň üstünden hökümdarlyk etmesin; näme üçin halklaryň arasynda: “Olaryň Hudaýy niredе?” diýip aýtsynlar?» diýsinler. Ýoel 2:1, 15–17.

Surna habary Illýas habarydyr. Ýuşuwa kitabyň altynjy babyndaky “ýedi” sözüniň dürli ulanylyşlarynyň ählisi Lewiler ýigrimi altynjy babda “ýedi gezek” diýip terjime edilen sözün özi ýa-da onuň bilen baglanyşykly bir görnüşidir. Şeýle-de bolsa, Laodikiýaly ylahyýatçylaryň hödürleýän ertekiler nahary, Lewiler ýigrimi altynjy babda “ýedi gezek” diýip terjime edilen sözün diňe güýjüň dolulygyny, ýa-da kämilligini, ýa-da Milleriň “ýedi gezek” diýip terjime edilen söze san gymmatyny bermeginiň dogrudygyny inkär edýän başga bir akylsyz görnüşi aňladýandygyny öňe sürýär. Ruhanylar halky şäheriň daşyndan ýedi gezek aýlap gezdirdiler, Ýerihonyň daşyndan doly ýa-da бүтінleý aýlap gezdirmediler. “Ýedi gezek” diýip terjime edilen söz san gymmatyny aňladýar!

Ýeriho şäherinde halk gygyryp sesini çykaryp başlanda, bu Danieliň ikinji babnda eller arkaly däl-de, dagdan kesilip alnan, şekile urup ony döwüp-derbi-dagyn edýän ýüz kyrk dört müňüň belent sesli çagyryşyny aňladýardy.

Bu patyşalaryň günlerinde asmanyň Hudaýy hiç haçan ýykylyp ýok edilmejek bir patyşalygy gurar; bu patyşalyk başga halka berilmez, eýsem ol şol patyşalyklaryň hemmesini owratjak we ýok etjekdir, özi bolsa ebedilik durar. Çünki sen daşyň dagdan el degmezden kesilip alnandygyny, onuň demri, бүрүнji, palçygy, kümşi we altyny owratandygyny gördüň; beýik Hudaý patyşa mundan beýläk nämeleriň bolup geçjegini aýan etdi; düş hakykatdyr, onuň ýorumu hem ygtybarlydyr. Daniel 2:44, 45.

Hudaý Ýerihoýda tapylan gymmatly metallary altyn, kümüş, бүрүнç we demir hökmünde sanap görkezmekde seresap bolupdyr. Pygamberlik taýdan palçyk Rahabyň mysalynda görkezilişi ýaly, Hudaýyň halkyny aňladýar. Ýerihoý bolsa, bir ýüz kyrk dört müňüň gaty sesli çagyryşy döwründe ähli ýer ýüzüniň patyşalyklarynyň soňuny aňladýar.

Emma ähli kümüş, altyn, бүрүнçden we demirden ýasalan gap-gaçlar Rebbe bagyşlanandyr; olar Rebiň hazynasyna getiriler. Ýeşuwa 6:19.

Ýeriho Wada Berlen ýurdy basyp almak işini aňladýar; bu bolsa üçünji perişdäniň kuwwatly hereketiniň işine mysal bolýar. Şol işe duýduryş, nälet, hem-de ruhanylykdan daşarda bolanlaryň — jelep Rahap bilen şekillendirilenleriň — halas edilmegi girýär.

Ýeşuwanyň pygamberlikli “näleti” soňra Ahabyň we Ylýasyn günlerinde berjaý boldy. Ýerihony gaýtadan gurmak baradaky näletde muny eden adamyň Ýerihonyň derwezelerini guran wagty kiçi ogluny ýitirjekdigi, onuň düýbünü tutan wagty bolsa uly ogluny ýitirjekdigi anyk öňünden

aýdylýardy. Ylýasyn döwründe betelli Hiýel şol pygamberligi berjaý etdi: ol derwezelerini guran wagty kiçi ogly öldi, düýbünü tutan wagty bolsa uly ogly öldi. Ylýas habary bilen baglanyşykly “nälet” Ýerihony gaýtadan gurmak işi arkaly şekillendirildi.

Ine, Rebbiň beýik hem gorkunç günü gelmezinden önürti size pygamber Ylýasy ibererin; ol atalaryň ýüregini perzentlere, perzentleriň ýüregini hem atalaryna öwürer; ýogsam Men gelip, ýeri nälet bilen uraryn. Malakiýa 4:5, 6.

Milleriň Ylýas baradaky habary bilen baglanyşykly bolan Millerçi taryhynyň näleti Ýeşuwa tarapyndan önünden aýdylypdy we Ylýasyň hem-de Ahabyň döwründe ýerine ýetipdi.

Onuň günlerinde beýtelli Hiýel Ýeriho şäherini täzedan gurdy: onuň düýbünü ilkinji ogly Abiramyn hasabyna tutdy, derwezelerini bolsa in kiçi ogly Segubyň hasabyna dikdi; bu Rebbiň Nunyň ogly Ýeşuwa arkaly aýdan sözüne görä boldy. 1 Patyşalar 16:34.

Ýeriho şäherini gaýtadan gurmagyň näleti, Hudaýyň Ýeriho diwarlaryny ýýkmakda amala aşyran güýjüniň ýüze çykmagundan aýry tutulyp bilinmez. Waýt uýam şeýle diýdi: “Onuň öz güýjüniň ajaýyp beýanyňa şaýat bolmak hormatyna aýratyn mynasyp edilenler, gadymy Ysraýyl ýaly, soň hem Onuň aýyk görkezmelerini äsgermezlige salmaga milt etseler, Onuň gazabyna duçar bolarlar.” Milleritler hut ýaňy Hudaýyň güýjüniň, Gije ýary gykylygy bilen öz in ýokary nokadyna ýeten, ýüze çykmagyna gatnaşypdylar; emma olar Musanyň ýedi wagtlyk kasamyny ret etdiler, Danyýel hem ony Musanyň näleti hökmünde kesgitleýär.

Hudaýyň Sözünde atlar häsiýetiň nyşanydyr, we Ýeriho şäherini täzedan guran adamyň ady, şeýle hem onuň uly we kiçi oglunyň atlary örän manylydyr. Hiel “güýç-kuwwatyň diri Hudaýy” diýmegi aňladýar we Hieliň diri Hudaýa eýeriji bolandygyny görkezýär. Onuň Betheli diýip tanadylmagy ony ýygnaç bilen baglanyşdyrýar. Onuň ilkinji ogly Abiram “beýikligiň atasy” diýmegi aňladýar, ýagny belende göterilmek we ýokary galdyrylmak manysynda. Onuň kiçi ogly Segub bolsa “beýik” diýen manyny berýär, şeýle hem beýgeltmek we ýokary galdyrmak manysyny aňladýar. Bu üç adyň hemmesi Hudaýyň häsiýetiniň böleklerini görkezýär, emma olaryň berjaý eden pygamberlik sözleriniň baglamynda, olar Ýerihony ýykyp goýan Gudratygüýçli Hudaýdan özüni ýokary göterýän we özüni beýgeldýän bir adamy görkezýärler. Pygamberlikde “derweze” ýygnaçy aňladýar.

“Pes göwünli, imanly jan üçin ýerdäki Hudaý öýi asmana eltýän derwezedir. Öwgü aýdymy, dogma, Mesihniň wekilleri tarapyndan aýdylýan sözler — ýokardan bolan ybadathana, ýagny içine haram edýän hiç bir zadyň girip bilmejek şol has beýik ybadat üçin bir halky taýýarlamaga Hudaý tarapyndan bellenen serişdelerdir.” Testimonies, volume 5, 491.

Ybadathana iş başlamagyň işi 1860-njy ýylda başlandy; muny Ellen Waýtyň agtygy Artur Waýt ýaly Adventist taryhçylar tassyklaýarlar.

Ellen Waýt ybadathana işlerini dolandyrmakda tertibiň zerurdygy barada ep-esli ýazyp we çap etdiripdi (seret: Early Writings, 97–104), hem-de Jeýms Waýt bu zerurlygy wagyzlarynda we Review žurnalyndaky makalalarynda ynanyanlaryň önünde hemişe goýup gelipdi, şonda-da ybadathana herekete geçmäge haýal boldy. Umumy görünüşde beýan edilen zatlar oňat kabul

edilýärdi, emma muny anyk gurluşly bir zada öwürmek meselesine gelnende garşylyk we oppozisiýa ýüze çykýardy. Jeýms Waýtyň fewral aýynda çap edilen gysga makalalary az sanly bolmadyk adamlary öz-özüne göwniýetmekden oýardy, we indi bu barada juda köp gürrüň edilýärdi.

Miçiganda Waýt bilen bile iş alyp baran J. N. Loughborough ilkinji bolup jogap berdi. Onuň sözleri tassyklaýjydy, emma gorag häsiýetindedi:

“Biri şeýle diýýär: eger emlägi kanun boýunça eýelemek üçin guramaşsaňyz, onda siz Wawilonyň bir bölegi bolarsyňyz. Ýok; men şoňa düşüňärin welin, emlägimizi kanun arkaly gorap biljek ýagdaýda bolmagymyz bilen, dini garaýyşlarymyzy goramak we mejbury ýerine ýetirmek üçin kanuny ulanmagymyzyň arasynda ep-esli tapawut bar. Eger ýygnak emlägini goramak nädogry bolsa, onda näme üçin şahslar üçin islendik emlägi kanuny taýdan eýelemek hem nädogry bolmaýar?—Review and Herald, 1860-njy ýylyň 8-nji marty.”

“Jeýms Waýt öz beýannamasyny Review-da şeýle sözler bilen tamamlapdy: neşir işleriniň guramaçylyk taýdan ýola goýulmagynyň zerurlygy baradaky meseläni ýygnagyň önünde goýup: ‘Eger kimdir biri biziň tekliplerimizde garşy bolsa, onda halk hökmünde amal edip biljek meýilnamamyzy ýazyp iberseňiz hoşal bolardyk’ diýipdi.—Ibid., 1860-njy ýylyň 23-nji fewraly. Bu çagyryşa jogap bermek üçin meýdandaky gullukda işleýän ilkinji wagyzçy Review-nyň berk hem yzygiderli hat alyşýan redaktorlarynyň biri bolan R. F. Kottrel boldy. Onuň ilkinji reaksiýasy örän aç-açan otirisatel boldy:”

“Ak dogan White ýygnagyň emlägini üpjün etmek baradaky öz teklibi babatda doganlardan pikir aýtmagy sorady. Men onuň bu teklibinde takyk haýsy çäräni göz önünde tutýandygyny anyk bilemok, ýöne meniň düşünişime görä, bu kanuna laýyklykda dini birlik hökmünde bellige alynmakdyr. Özüm barada aýtsam, meniň pikirimçe, bu özümize ‘at gazanmak’ bolar, çünki bu Bawilonyň düýbünde ýatan zatdyr. Men Hudaýyň muny makullajakdygyna ynanamok.—Şol ýerde, 1860-njy ýylyň 22-nji marty.” Arthur White, Ellen G. White, 1-nji tom, 420, 421.

Jeýms Waýt 1860-njy ýylda ybadathanany döretmek ugrunda öz işine başlady, we ybadathana “derweze” bilen görkezilýär. Ellen Waýt 1860-njy ýyl barada şeýle diýýär.

“1860-njy ýylda ölüm biziň bosagamyzy atlap geçdi-de, maşgalamyzyň nesil daragtynyň iň ýaş şahajasy döwdi. 1860-njy ýylyň 20-nji sentýabrynda doglan kiçijik Herbert şol ýylyň 14-nji dekabrynda aradan çykdy.” Testimonies, 1-nji tom, 103.

1863-nji ýylda Waýtlar özläriniň uly ogluny hem ýitirdiler. Ol oýnap, bedenini aşa gyzdýrandan soň, mata çyzgylarynyň taýýarlanan otagyna girip, şol çyzgylary taýýarlamakda ulanylýan çyg matalaryň üstünde biraz uklap galdy. 1843-nji we 1850-nji ýyllaryň çyzgylary Millerit hereketiniň binýatlaryny aňladýar. 1863-nji ýylda taýýarlanan çyzgy bolsa, Habakkugyň iki tagtasynda öň görkezilişi ýaly Levililer 26-daky “ýedi wagt” taglymatynyň ret edilişini aňladýar. Ol galp binýat habaryny öňe sürýär.

Noýabr aýynyň 27-si, anna güni, [1863] ene-atasy Topşama ýetende, wokzalda özläriniň üç ogly bilen Adelýanyň olara garaşyp durandyklaryny gördüler. Genri sowuklapdy, şondan

başga olaryň hemmesi daşyndan seredeniňde sagdyn ýalydy. Emma indiki sişenbe güni, dekabryň 1-i, Genri öýken sowuklamasy bilen örän agyr ýagdaýdady. Ençeme ýyllardan soň, onuň iň kiçi dogany Willi bu wakanyň beýanyny täzedan düzüp berdi:

“Olaryň ene-atasy ýok wagtynda, Genri we Edson, Dogan Howlandyň gözegçiliginde, satuwa taýýar etmek üçin çyzgylary mata berkidip, yhlas bilen meşgullanýardylar. Olar Howlandlaryň öýünden takmynan bir kwartal uzaklykda ýerleşýän kärendesine alnan dükan jaýynda işleýärdiler. Ahyrynda, Bostondan çyzgylaryň iberilmegine garaşýarkalar, birnäçe gün dynç almaga mümkinçilik tapdylar.... Derýanyň boýunda uzak wagtlap pyýada gezelençden dolanyp gelenden soň, ol [Genri] pikir etmän, kagyz çyzgylaryň arkasy hökmünde ulanylýan birnäçe çyg matanyň üstüne gyşaryp uklap galdy. Açyk penjireden sowuk şemal urýardy. Bu oýlanyşyksyzlyk agyr sowuklamaga getirdi.” Arthur White, Ellen G. White, 2-nji tom, 70.

1863-nji ýylda Millerit hereketi ybadathananyň döredilmegi we Habakkukyň iki tablisasynda görkezilen düýpli hakykatlaryň ret edilmegi bilen tamamlandy. Baş ýolbaşçy, Beýtelli Hiýel arkaly öňden şekillendirilişi ýaly, 1860-njy ýylda derwezeleri dikeltmek işine başlapdy we şony edenligi üçin iň kiçi ogluny ýitirdi. 1863-nji ýylda galp çyzgylar Hiýeliň uly oglunyň uklan ýerine öwürüldi. Ol sowuk aldy we şol ýylyň özünde aradan çykdy. Onuň ölümi şol wagt taýýarlanylýan çyzgylaryň üstünde uklamagy bilen gönüden-göni baglanyşyklydy. Emma 1863-nji ýylda taýýarlanylýan çyzgy, Miller arkaly şekillendirilen Ylýas dikeldip goýan binýadyň galpydy.

Iýerihony täzedan gurmaga garşy Ýeşuwanyň emri “ant içirmek” sözi bilen beýan edildi. Bu söz hem ant, hem-de nälet manysyny aňladýar we Lewiler kitabynda ýigrimi altynjy bapda “ýedi gezek” diýip terjime edilen şol bir sözdür. Bu — Ylýas habary bilen ugurdaş bolan näletdir, we şol nälet 1860-njy ýylda hem 1863-nji ýylda Millerçi adventizmiň kanuny taýdan bir ybadathana guramasy hökmünde döredilmegi we Milleriň бүdrüş daşy hökmünde bolan daşy ret edilmegi bilen Iýerihony täzedan guranda ýerine ýetirildi. Hiýel Beýtelidendi, şonuň üçin bu ýagdaý Hiýeliň Iýerihony täzedan gurmak işini ybadathana gurmak işi hökmünde pygamberlik taýdan aýratyn nygtaýar.

Ýeşuwanyň «näläti» Ýeriho söweşiniň wakasy bilen baglanyşyklylykda ygylan edildi; bu söweşiň beýany «ýedi gezek» diýen manyly aýratynlygy gaýta-gaýta agzaman gürrüň berlip bilinmez.

1863-nji ýylda Ylýasyň ýetirşi ýaly görkezilen we Uilýam Miller tarapyndan wekilçilik edilen Musanyň habary, ýagny “anty”, “näläni” döretdi. Musanyň habary hem, Ylýasyň işi hem ret edildi. Ylýas 1989-njy ýylda gaýdyp geldi, emma 2001-nji ýylyň 11-nji sentýabryndan soňkuda çenli Musa bilen täzedan baglanyşdyrylmady. Bu maglumat entek goralmany, ýöne ol pugta esaslydyr.

“Mukaddeslenmedik hyzmatkärler özlerini Hudaýa garşy goýýarlar. Olar Mesihe hem-de bu dünýäniň hudaýsyna bir demiň içinde öwgi aýdýarlar. Daşyndan Mesihe kabul edýän ýaly bolsalar-da, Barabbasy gujaklaýarlar we öz amallary bilen: «Bu Adam däl-de, Barabbas» diýýärler. Bu setirleri okaýanlaryň hemmesi seresap bolsun. Şeýtan özüniň näme edip biljekdigi barada magtanýar. Ol Mesihiň Öz ybadathanasynda bolsun diýip doga eden birligini dargatmagy göz önüne tutýar. Ol: «Men çykyp giderin-de, aldap biljeklerimi aldamak, tankyt etmek, ýazgarmak we hakykaty galplaşdyrmak üçin ýalançy ruh bolaryn» diýýär. Goý,

aldawyň ogly we ýalan şaýatlyk uly nur, uly subutnama alan ybadathana tarapyndan kabul edilsin, şonda ol ybadathana Rebbiň iberen habaryny ret eder-de, iň akyla sygmaýan tassyklamalary, ýalan çaklamalary we ýalan nazaryýetleri kabul eder. Şeýtan olaryň akmaklygyna gülýär, çünki ol hakykatyň nämedigini bilýär.”

Köpler elinde ýalan pygamberligiň fakelini tutup, biziň minberlerimizde durarlar; ol fakel Şeýtanyň dowzah fakelinden tutaşdyrylandyr. Eger şübhe we imansyzlyk göwünlerde saklanylsa, onda özlerini juda köp bilýän hasap edýän halkyň arasyndan wepaly hyzmatkärler aýrylar. «Sen bilseňdi,» diýdi Mesih, «hiç bolmanda şu seniň gününde parahatçylygyň bilen bagly zatlary! Emma indi olar seniň gözüňden gizlenendir.»

«Muňa garamazdan, Hudaýyň binýady mäkäm durandyr. Reb Özüne degişli bolanlary tanaýandyr. Mukaddes edilen hyzmatkäriň agzynda hiç hili hile bolmaly däldir. Ol gündiz ýaly açyk, her bir ýamanlyk tegmilinden azat bolmalydyr. Mukaddes edilen hyzmat we neşir işi bu ters nesliň üstüne hakykatyň nuruny saçmakda bir güýje öwrüler. Nur, doganlar, bize has köp nur gerek. Sionda kerene çalyň; mukaddes dagda duýdurys ýaňlandyryň. Rebbiň goşunyny, mukaddes edilen ýürekler bilen, Rebbiň Öz halkyna näme diýjekdigini eşitmek üçin ýygnaýň; çünki Ol eşitjekleriň hemmesi üçin nury artdyrdy. Olar ýaraglansynlar hem-de üpjün edilsinler, soňra söweşe — güýçlülere garşy Rebbe kömege çyksynlar. Hudaýyň Özi Ysraýyl üçin iş görer. Her bir ýalançy dil dymdyrylar. Döredilip durulýan aldawçy meýilnamalary perişdeleriň elleri agdarar. Şeýtanyň gala diwarlary hiç haçan üstün çykamaz. Ýeňiş üçünji perişdäniň habaryna ýoldaş bolar. Rebbiň goşunynyň Baştutany Ýeriho diwarlaryny ýykyş edişi ýaly, Rebbiň tabşyryklaryny ýerine ýetirýän halky hem üstün çykar, oňa garşy duran ähli güýçler bolsa ýeňler. Goý, hiç bir jan, özlerine asmandan iberilen habar bilen gelen Hudaýyň hyzmatkärlerinden zeýrenmesin. Indi mundan beýläk olardan kemçilik agtarmaly bolmaň, şeýle diýmäň: “Olar aşa berk aýdýarlar; olar juda ýiti gepleýärler.” Olar güýçli gürläp bilerler; ýöne bu zerur dälmi? Eger diňleýänler Onuň sesine ýa-da Onuň habaryna gulak asmasalar, Hudaý olaryň gulaklaryny şaňladar. Ol Hudaýyň Sözüne garşy duranlary ýazgarar.»

“Şeýtan halk hökmünde aramyza gelip, bizi ýazgarmak, käýinmek we ýalňyşlyklarymyzy goýup gitmäge çagyrmak üçin mümkin bolan her bir çäräni ulanyp, munuň hiç biriniň biziň aramyzda bolmazlygy üçin çäre gördi. Emma Hudaýyň sandygy göterjek bir halk bar. Käbirleri aramyzdan çykarlar we mundan beýläk sandygy götermezler. Ýöne bular hakykatyň öňüni böwetlemek üçin diwar gurup bilmezler; çünki ol ahyra çenli öňe we ýokary gitmegini dowam etdirer. Geçmişde Hudaý adamlary turuzdy, häzir hem Onuň buýrugyny ýerine ýetirmäge taýýar, amatly pursada garaşýan adamlary bar — diňe garyladyk palçyk bilen suwalgan diwar ýaly bolan çäklendirmeleriň içinden geçip biljek adamlar. Hudaý Öz Ruhuny adamlaryň üstüne goýanda, olar işlärler. Olar Rebbiň sözünü jar ederler; seslerini surnaý ýaly galdyralar. Hakykat olaryň ellerinde kiçelmez we öz güýjünü ýitirmez. Olar halka öz günälerini, Ýakubyň öýüne bolsa öz etmişlerini görkezerler.” Testimonies to Ministers, 409–411.